

Marek Krejčí: Moderní dějiny a památková péče ve středo-východní Evropě

Posudek disertační práce

Název disertační práce Marka Krejčího jasně ukazuje, co bylo hlavním autorským záměrem: zpracování celostního pohledu na vývoj památkové péče v kontextu moderních dějin jednoho z nejneklidnějších koutů Evropy. V úvodu práce autor upřesňuje, že východiskem mu byl myšlenkový odkaz Maxe Dvořáka a předmětem výkladu „ochrana památek jako dějinná idea, která si v procesu evoluce vytvořila vlastní metodologii a teorii.“ Jevišťem tohoto procesu má být středo-východní Evropa „od habsburského mnohonárodnostního státu, přes proněmeckou Mitteleuropu až k současné spolupráci zemí Visegrádské čtyřky“.

Téma práce je pozoruhodné a navýsost aktuální. Moderní dějiny měly na zformování památkové péče nesporný a přímý vliv a bez jejich pochopení nelze porozumět ani složitým peripetiím jejího vývoje. Jen při vyslovení názvu práce je však zřejmé, že takto komplexní pohled klade na autora mimořádné nároky, a to jak z hlediska odborných schopností, tak z pohledu důkladné a kriticky vyvážené práce s literaturou a prameny, které s vývojem jednotlivých oblastech souvisejí a na kterých je možno postavit anoncovaný syntetický pohled.

První oddíl má název „zrození památkové péče.“ Text sám je však namísto hledání kořenů fenoménu moderní památkové péče věnován jejímu pozvolnému rozvoji v Rakousku druhé a třetí čtvrtiny 19. století. Autor se záslužně věnuje postavám, které měly na formování oboru klíčový vliv. O to nepochopitelnější je proto skutečnost, že kapitola téměř postrádá poznámkový aparát, který by pomohl předkládané obecné závěry zasadit do nezbytných badatelských souvislostí. Závěrem stručné kapitoly je sumární pohled na osobnosti Aloise Riegla a Maxe Dvořáka, který má – zejména v Dvořákově případě – konečně adekvátní bibliografické odkazy. Po slibném rozvoji Dvořákova myšlenkového světa však kapitola nečekaně končí pouhým konstatováním jeho smrti, bez jakéhokoli závěru nebo vysvětlení v kontextu původně sledovaného „zrodu památkové péče.“

Druhá kapitola, nazvaná Internacionalizace památkové péče, začíná sledováním mezinárodních dohod a smluv, týkajících se kulturního dědictví. Po jednodstavcovém shrnutí 18. a 19. století text skočí rovnou do období první světové války a k jejím důsledkům. Pozoruhodné téma, doplněné na prvních stranách i bibliografickými odkazy, se poměrně rychle mění v popis situace poválečných restitucí v Československu. Velká část kapitoly je bohužel opět téměř bez poznámkového aparátu a lze ji tak těžko brát jako relevantní vědecký text. Problémem kapitoly je i její kolísavá jazyková úroveň, jejím důsledkem je i stěží uvěřitelná věta, dle které „*V únoru 1921 při nečekaném skonu Maxe Dvořáka během jeho pohřbu v Hrušovanech Zdeněk Wirth z čs. Ministerstva školství a národní osvěty přítomným vídeňským historikům umění sugeroval možnost „arrangement amiable“ o rozdělení sporných sbírek.*“ (s.21). Nesporně přínosný je přehled restituční problematiky v dalších zemích, který však poměrně nepochopitelně přechází do výkladu o Athénské chartě a – zcela zvláště – přes Oldřicha Stefana až pasáž o přestavbě Říma, na níž navazují odstavce věnované opět mezinárodním snahám o ochranu památek, dovedeným výčtově (a výběrově) na ploše osmi normostran až do 70. let 20. století.

Třetí oddíl – Památky středo-východní Evropy jako politikum – počíná ve třetí čtvrti 19. století pojednáním o německém nacionalismu, na nějž navazuje přehled německy mluvících historiků umění, dovedených až do druhé světové války. Poměrně vyrovnaný výčet osobností (u kterých je dosti nepochopitelně často uvedeno jen datum narození) se v některých pasážích mění ve volnou úvahu, která opět poněkud komplikuje vědecký charakter práce.

Nejzávažnějším problémem kapitoly nicméně je, že sledované téma „německého“ pohledu na dějiny umění zde není nijak dáno do souvislosti s tehdejší památkovou teorií nebo praxí, což by mimochodem byl jediný smysluplný důvod zařazení tohoto v principu ryze uměnovědného exkurzu. Památkové téma přichází ke slovu až na s. 48, kdy se hovoří o zásadních válečných a poválečných proměnách měst a krajiny. Velmi zajímavé jsou zejména exkurzy do polského prostředí, u nichž opět citelně zamrzí absence propracovaného poznámkového aparátu.

Čtvrtý oddíl, nazvaný „osudy památkové péče v lidově demokratických státech,“ je věnován pouze situaci v Československu (11 stran) a v Polsku (půl strany). Problémem je zde nejen zavádějící název kapitoly, který vůbec neodpovídá reálnému textu, ale i skutečnost, že textu nepředchází komplexní pohled na vývoj v meziválečném období, takže nemá reálně na co navázat. Jediný podrobněji probraný stát – Československo – je představen ryze přehledově a s nepochopitelnými mezerami v soudobé odborné literatuře k tématu.

Pátá kapitola, číslovaná absurdně jako předchozí oddíl číslem 4., se nazývá Odkaz Maxe Dvořáka. Na rozdíl od předchozích kapitol se jedná o teoretickou studii, která jakoby navazovala na některé úvodní kapitoly věnované Rieglovi a Dvořákovi. Po několika stránkách četby je nicméně zřejmé, že se jedná spíše o samostatnou studii, která jakoby byla k práci ad hoc připojena, aniž by k ní měla hlubší obsahový nebo metodologický vztah. Její text nijak nereaguje na dříve řečené a dokonce některá témata částečně opakuje. Důvod zařazení kapitoly na toto místo práce je nepochopitelný.

Nijak neoznačený závěr začíná na s. 82. Jeho obsahem není shrnutí nebo propojení nespojitých částí, ale obecná úvaha nad současným stavem památkové péče. Text přináší zajímavé myšlenky i podněty, doplněné tentokrát i bohatými bibliografickými odkazy. Ani tato skutečnost nicméně nemůže vyvážit fakt, že kapitola opět působí jako zcela samostatná a z hlediska formy i obsahu opět dosti odlišná studie, která může být jen těžko chápána jako závěr disertační práce.

Marek Krejčí si za téma své disertace vybral téma aktuální a velmi ambiciózní. Bohužel lze říci, že předložená práce svému zadání neodpovídá rozsahem, obsahem ani formou. Namísto komplexní historicko-teoretické studie je k posouzení předložen soubor víceméně samostatných, metodologicky a obsahově velmi rozrůzněných statí, které někdy dokonce nesplňují elementární bibliografické požadavky kladené na vědeckou práci. Není zřejmé, zda měly být hlavním autorovým zájmem střety idejí nebo osobnosti jejich autorů, proměny institucionálního rámce nebo jeho společenské souvislosti, uměnovědné pozadí památkové péče nebo její praktické důsledky. V jednotlivých částech se autor porůznu dotýká některého z řečených pólů, aniž by se mu tento stal metodologickým vodítkem, které by reálně umožnilo obsáhlé téma smysluplně zpracovat.

Odbornost autora je nesporná, stejně jako jeho systematický zájem o památkovou péči. O to větší škoda je, že své disertační práci nevěnoval více času a pozornosti, a to jak z hlediska koncepce a obsahu, tak v jejím finálním jazykovém a grafickém zpracování. Práci v předložené podobě nemohu v žádném případě doporučit k obhajobě. Jediným řešením je dle mého soudu upřesnění tématu tak, aby lépe odpovídalo směru autorových úvah a výzkumů, a následné komplexní přepracování, které práci dá jednotnou vědeckou i metodologickou úroveň.

V Praze, dne 5. 3. 2014.

PhDr. Richard Biegel, Ph.D.